Some Considerations Regarding the Financial-Accounting Analysis Based on the Balance Sheet at the Level of the Local Public Administration

[Câteva considerații privind
analiza contabil-financiară
pe baza bilanțului la nivelul
administrației publice locale]

Gheorghe FLOREA¹

¹ Lecturer Ph.D., “Petre Andrei”
University of Iasi, Romania, E-mail:
geluflorea@yahoo.com

Abstract: Identified by excellence with the main document presenting the financial position of an accounting entity, the balance sheet has traditionally been considered in the accounting as a synthesis calculation for the realization of the knowledge of the state of the patrimony and of the accounting-financial analysis, although in time, necessarily it had to be filled in with other situations reflecting the economic or financial flows that the entity generated during the exercise.

It presents asset and liability assets at the close of the financial year, structured by nature, destination and liquidity, respectively by nature, provenance and exigibility; as such, the passive elements will highlight the funds (sources of funding) that the entity benefits from and the assets to be used for these resources.

However, the ways of presenting the uses and resources available to it at a given time differ at the level of the balance sheet, depending on the purpose pursued in the user analysis.

Keywords: *public entities; balance sheet; accounting-financial analysis.*

How to cite: Florea, G. (2019). Some Considerations Regarding the Financial-Accounting Analysis Based on the Balance sheet at the Level of the Local Public Administration. *Anuarul Universității “Petre Andrei” din Iași, Fascicula: Drept, Științe Economice, Științe Politice*, 24, 63-81. <https://doi.org/10.18662/upalaw/32>

1. Introducere

După anii '70 ai secolului trecut, în majoritatea statelor dezvoltate ale lumii a avut loc un proces de modernizare a contabilității publice, care s-a realizat prin intermediul aprobării de norme adaptate la fiecare din nivelurile administrației publice (centrale, regionale și locale).

Acesta a avut ca rezultat furnizarea unor informații contabile publice mai coerente și mai fiabile, și prin urmare, de mai mare utilitate pentru potențialii lor utilizatori.

În acest context, analiza informației contabil-financiare s-a convertit într-un instrument de prim rang care a permis celor interesați să aprecieze evoluția financiară a entităților publice, furnizând publicului larg și celorlalți utilizatori mijloacele necesare pentru măsurarea a ceea ce s-a făcut, cum s-a făcut și la (cu) ce cost.

La modul general, analiza contabil-financiară se constituie într-un «ansamblu de concepte, metode și tehnici care permit tratamentul informației contabile și a altor informații de gestiune în vederea formulării aprecierilor privind situația financiară a unei societăți sau organizații, riscurile care afectează această entitate, nivelul și calitatea performanțelor sale» (Pântea, 1998: 572).

La nivelul entităților publice, analiza contabil-financiară a evoluat aproape simultan cu perfecționarea contabilității publice, care de altfel este și principala sa sursă de informații. Totuși, interesul suscitât pentru aceasta este de dată mai recentă, dat fiind că în mod tradițional studiile realizate la nivelul sectorului public au vizat cu precădere cunoașterea evoluției magnitudinilor macroeconomice (bugetare), respectiv analiza informațiilor referitoare la administrația generală a statului.

Urmare a problemelor financiare severe cu care s-a confruntat administrația publică locală din Statele Unite ale Americii începând cu anii șaptezeci ai secolului trecut, pe fondul crizei economice globale, și-au făcut apariția lucrări de specialitate axate pe analiza economico-financiară a entităților publice locale, în special ca urmare a recurgerii de către marile orașe la emisiunea de datorie publică, ca modalitate uzuală de atragere a resurselor financiare.

Ulterior, au apărut și lucrări mai ambițioase, orientate spre evaluarea aspectelor referitoare la situația și activitatea acestor entități publice care puteau prezenta interes pentru o gamă mai extinsă de utilizatori, în special din perspectiva evidențierii condiției (sănătății financiare) a administrațiilor publice, înțelesă, într-un sens amplu, ca fiind capacitatea acestora de a satisface obligațiile și de a menține nivelul serviciilor prestate cetățenilor atât în prezent, cât și în viitor. În acest context, aprecierea condiției financiare

presupune realizarea a diverse tipuri de analize, în funcție de tipul de decizii care se urmăresc a fi luate.

În principal, utilizatorii informației financiar-contabile doresc să cunoască care au fost rezultatele managementului (gestiunii) resurselor publice și cum s-au repercutat rezultatele acestei gestiuni asupra situației financiare a entității. Examinarea acestor chestiuni impune orientarea spre două direcții de cercetare, și anume:

- evaluarea gradului de eficiență, economie și eficacitate cu care s-a desfășurat activitatea serviciilor publice (Bostan, 2010:119);

- analiza contabil-financiară, efectuată în baza datelor cu caracter patrimonial, financiar și bugetar, oferite de entitatea publică prin situațiile financiare.

În ce privește analiza contabil-financiară a entităților locale, ca de altfel și în cazul mediului privat, este de evidențiat în primul rând potențialul informativ al indicatorilor economico-financiarilor elaborați plecând de la informația contabilă publică, a căror utilitate rezultă din evidențierea aspectelor mai relevante ale situației economico-financiare a acestora.

2. Prezentarea datelor

Plecând de la rolul important al administrației locale în cadrul mediului economic și social din țara noastră, am optat pentru realizarea acestei analize la nivelul acestui sector, selecționând ca subiect ipotetic al studiului primăria unui municipiu din țara noastră, care aplică normele metodologice privind organizarea și conducerea contabilității patrimoniului instituțiilor publice prevăzute de Ordinul ministrului finanțelor nr. 1917/12 decembrie 2005¹.

Având în vedere că obiectivul analizei contabil-financiare îl constituie pe cât posibil cunoașterea situației reale a unei entități patrimoniale, fie ea privată sau publică, realizarea unui asemenea demers impune utilizarea tuturor surselor de informații disponibile, susceptibile să clarifice caracteristicile financiare ale entității care face obiectul analizei.

În acest context, se apreciază de către specialiști că sursa cea mai sistematică și cea mai elaborată de informații pentru analiza contabil-financiară este contabilitatea, în principal din următoarele considerente: ținerea contabilității în țara noastră este o obligație legală pentru toate

¹ Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1.917/12.12.2005 pentru aprobarea Normelor metodologice privind organizarea și conducerea contabilității instituțiilor publice, Planul de conturi pentru instituțiile publice și instrucțiunile de aplicare a acestuia, Monitorul Oficial al României nr. 1186 din 29 decembrie 2005.

entitățile patrimoniale; caracterul relativ omogen pe care-l prezintă informația contabilă, ca urmare a unei terminologii și modalități de prezentare comune, inclusiv a programelor informatice de contabilitate cu soluții tehnice gata pregătite (la „cheie”), și care permite efectuarea de comparații între entități (Istrate, 2016: 41); posibilitatea reprezentării globale a unității patrimoniale prin intermediul documentelor financiare de sinteză.

Ținând seama de aceste argumente, precum și de specificul entităților din administrația publică locală, am procedat la descrierea situației economico-financiare a entității publice aferentă exercițiilor financiare N-1/N, prin intermediul analizei unei baterii de indicatori elaborați plecând de la informația cuprinsă în bilanț, ca primă componentă a situațiilor periodice de sinteză.

3. Analiza contabil-financiară pe baza bilanțului

Identificat prin excelență cu principalul document de prezentare a poziției financiare a unei entități, bilanțul a fost considerat în mod tradițional în cadrul contabilității drept un calcul de sinteză pentru realizarea cunoașterii stării patrimoniului și a analizei financiare, deși în mod necesar el a trebuit să fie completat și cu alte situații care să reflecte fluxurile economice sau financiare pe care entitatea le-a generat pe durata exercițiului.

Acesta prezintă elementele patrimoniale de activ și de pasiv la închiderea exercițiului financiar, structurate după natură, destinație și lichiditate, respectiv după natură, proveniență și exigibilitate; ca atare, elementele de pasiv vor evidenția fondurile (sursele de finanțare) de care beneficiază entitatea patrimonială, iar cele de activ utilizările care se dau acestor resurse, astfel că la nivelul bilanțului ele vor reflecta aceeași realitate văzută la un moment determinat de timp, ceea ce impune un echilibru permanent la nivelul bilanțului, indiferent de forma lui de prezentare.

Importanța bilanțului reiese din cele două posibilități de abordare pe care le oferă analizei contabil-financiare, și anume (Tabără, Horomnea, & Toma, 2001: 161):

- *analize clasice*, în care acesta este cercetat sub aspect static, în scopul caracterizării situației financiare a unei unități patrimoniale, în special a solvabilității sale;

- *moderne*, în care bilanțul este abordat din punct de vedere dinamic, situație în care se procedează la retratarea elementelor patrimoniale, în funcție de ciclul economico-financiar (de investiție, de finanțare sau operațional).

Modalitățile de prezentare a utilizărilor și resurselor de care dispune o entitate patrimonială la un moment dat diferă la nivelul bilanțului în funcție de scopul urmărit în analiză de utilizator, fapt ce a condus la existența mai multor tipuri de bilanț, așa cum sunt bilanțul contabil clasic, bilanțul financiar, bilanțul funcțional etc.

Astfel, *bilanțul contabil clasic* este construit pe o dublă structurare a elementelor de activ, după destinație și natură, respectiv de pasiv, după proveniență și exigibilitate. Totuși, un asemenea tip de bilanț utilizat de întreprinderi până la apariția Reglementărilor contabile românești armonizate cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate, și-a dovedit neajunsurile și limitele în ce privește facilitarea analizei contabil-financiare orientate spre valențele gestiunii. Din această cauză, era necesar un bilanț care să reflecte relația dintre resursele disponibile și nevoile de finanțare ale unității patrimoniale, deoarece pentru atingerea obiectivelor urmărite în cadrul acestui demers analistul trebuia să recurgă la efectuarea de ajustări și rearanjări ale elementelor de activ și de pasiv recunoscute la nivelul situațiilor financiare anuale, în vederea elaborării unui bilanț financiar.

Bilanțul financiar (numit și bilanț condensat prin scadențe) este o situație de sinteză care presupune abordarea de tip funcțional, abordare ce presupune explicarea funcționării unei entități prin prisma resurselor de finanțare utilizate în desfășurarea activității. Logica bilanțului financiar se întemeiază pe criteriul lichidității crescătoare a activului, structurându-l în active imobilizate și circulante, și al exigibilității crescătoare a pasivului, ordonându-l în capitaluri permanente (sau resurse stabile) și datorii sub un an (datorii circulante sau pe termen scurt), fapt ce-i permite acestuia să se constituie într-un suport al analizei financiare tradiționale, a cărei finalitate vizează evaluări patrimoniale care pot interesa atât proprietarii, cât și creditorii (Petrescu, 2008: 178).

Astfel, în urma unor retratări, cele două părți ale bilanțului financiar vor reflecta echilibrul financiar pe termen lung și respectiv pe termen scurt al entității patrimoniale, în sensul că prin capitalurile permanente se finanțează imobilizările, iar pe seama datoriilor pe termen scurt se asigură finanțarea activelor circulante.

Analiza acestuia pe orizontală va evidenția modul în care se realizează principalele echilibre financiare pe termen lung și pe termen scurt ale entității contabile, prin intermediul unor mărimi cum sunt: situația patrimonială netă (patrimoniul net), fondul de rulment, necesarul de fond de rulment și trezoreria.

3.1. Analiza echilibrului financiar și a structurii financiare

Analiza bilanțului sub aspect static răspunde la două preocupări majore ale creanțierilor entității patrimoniale: determinarea echilibrului financiar și respectiv analiza structurii sale financiare.

Echilibrul financiar poate fi definit la modul general prin „capacitatea întreprinderii de a asigura, din încasările sale, plata fără întrerupere a obligațiilor contractate anterior și a datoriilor curente generate de realizarea obiectului de activitate sau legislația fiscală, astfel încât ea să evite riscul de faliment” (Toma, 2001: 254). Așadar, se poate aprecia că menținerea echilibrului financiar este o condiție necesară pentru asigurarea perenității oricărui tip de entitate, fie ea publică sau privată.

Ca atare, analizarea situației financiare vizează cunoașterea capacității entității de a-și asigura solvabilitatea, adică evaluarea măsurii în care fluxurile de trezorerie vor fi suficiente pentru a asigura rambursarea datoriilor atunci când acestea vor deveni scadente.

3.2. Analiza situației patrimoniale nete

Abordarea bilanțului patrimonial (juridic) din punctul de vedere al analizei contabil-financiar urmărește determinarea valorii nete patrimoniale (situației patrimoniale nete sau a patrimoniului net) a entității contabile cu ajutorul relației:

Situația patrimonială netă (SN) = Active totale – Datorii totale

Situația patrimonială netă se măsoară prin diferența dintre tot ceea ce entitatea posedă (activ) și tot ceea ce datorează (datoriile), altfel spus, valoarea contabilă a drepturilor pe care le posedă proprietarii asupra unității, exprimate prin prisma averii lor și care trebuie să fie suficientă pentru a asigura funcționarea și independența financiară; ca atare, ea este în fapt un indicator relevant care reflectă valoarea activului realizabil la un moment dat, care interesează atât proprietarii, cât și creditorii, mai cu seamă în cazul lichidării acesteia (Petrescu, 2004: 204).

Determinarea situației patrimoniale nete pe baza bilanțului contabil armonizat se realizează conform relației:

Situația patrimonială netă (SN) = (Active totale – Datorii curente) – Datorii peste un an totale

Recurgerea la structurile bilanțului financiar va permite calcularea valorii situației patrimoniale nete astfel:

Situația patrimonială netă (SN) = Active totale – Datorii totale – Venituri înregistrate în avans

Plecând de la informațiile pe care ni le oferă bilanțul contabil în format listă al primăriei municipiului „M”, calculul situației patrimoniale nete este realizat în tabelul 1.

Tabelul 1

Nr. crt.	Indicatori (mii lei)	Precedent (N-1)	Curent (N)	Abateri (±Δ)	Indici (%)
A.	Active imobilizate-total	38.979.692	40.713.824	1.734.132	104,45
I.	Imobilizări necorporale	-	-	-	-
II.	Imobilizări corporale	38.979.692	40.668.824	1.689.132	104,33
III.	Imobilizări financiare	-	45.000	45.000	-
B.	Active circulante-total	13.037.512	18.684.638	5.647.126	143,31
I.	Stocuri – total	2.652.150	3.109.927	457.777	117,26
II.	Creanțe – total	9.280.749	14.785.174	5.504.425	159,31
III.	Investiții financiare pe termen scurt	-	-	-	-
IV.	Casa și conturi la bănci	1.104.613	789.537	-315.076	71,48
C.	Cheltuieli în avans	400.000	200000	-200.000	50,00
D.	Datorii ce trebuie plătite într-o perioadă de până la un an	24.440.306	28.577.824	4.137.518	116,93
E.	Active circulante, respectiv datorii curente nete	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10
F.	Total active minus datorii curente	27.976.898	31.020.638	20.057.401	172,73
G.	Datorii pe termen lung > 1 an	400.000	200.000	-200.000	50,00
H.	Capitaluri proprii (F-G)	27.576.898	30.820.638	3.243.740	111,76

Din calculul situației nete a patrimoniului (Tab. 1) se constată o valoare pozitivă și crescătoare a acesteia, respectiv o creștere de 3.243.740 mii lei în anul curent față de cel precedent, aspect ce semnifică o gestiune economică sănătoasă, dacă avem în vedere faptul că aceasta s-a produs ca urmare a majorării valorii fondurilor entităților publice.

Totuși, activul net trebuie privit și ca un indicator important ce permite aprecierea condiției (viabilității) financiare prin prisma conceptului de menținere a capitalului, atât în sens fizic, cât și financiar. Astfel, menținerea capitalului fizic presupune ca beneficiul (rezultatul) să fie obținut numai pe seama creșterii capacității fizice productive în cursul perioadei, ceea ce la nivelul sectorului public local s-ar identifica cu creșterea capacității entității de a produce bunuri sau de a presta servicii. În ce privește menținerea capitalului financiar, se consideră că acesta s-a prezervat atunci

când valoarea activelor nete înregistrată la finele perioadei este egală sau depășește valoarea acestora consemnată la începutul perioadei, fapt ce implică obținerea beneficiului prin creșterea valorii financiare a activelor nete. Această stare de lucruri va fi indicată la nivelul entităților publice locale de soldul contului de rezultate, în condițiile în care veniturile acoperă cel puțin toate cheltuielile economice ale perioadei, inclusiv cele cu amortizarea, și va indica măsura în care „cetățenii” exercițiului actual au contribuit sau nu la finanțarea tuturor cheltuielilor pentru serviciile prestate pe durata exercițiului și, prin urmare, va evidenția dacă situația financiară a exercițiului în cauză s-a ameliorat sau, dimpotrivă, s-a înrăutățit.

Ținând seama de aceste considerente, putem aprecia că o entitate publică și-a menținut capitalul atunci când veniturile contabilizate sunt cel puțin egale cu cheltuielile, și ca atare, este de dorit ca entitatea să aibă cel puțin un sold nul înregistrat în contul de rezultate.

Totuși, analiza acestui sold nu poate fi separată de o analiză financiară detaliată care să aibă în vedere și alte considerații, cum ar fi structura financiară a entității publice sau nivelul îndatorării, cât și variabilele care provin din execuția rezultatului bugetar.

3.3. Analiza pe baza fondului de rulment

Relația dintre activul și pasivul patrimonial a fost considerată în special în practica bancară ca fiind una din analizele cele mai semnificative care se poate realiza din perspectiva studierii echilibrului financiar al unei întreprinderi, echilibru rezultat din confruntarea maselor mari ale bilanțului: fondul de rulment (FR) cu necesarul de fond de rulment (NFR), din care rezultă trezoreria (I).

Egalitatea fundamentală dintre activul și pasivul bilanțier permite definirea fondului de rulment prin prisma excedentului de capitaluri permanente asupra activului imobilizat. Astfel, în optica bilanțului financiar, echilibrul financiar presupune finanțarea activelor imobilizate din resurse cu scadența mai mare de un an, iar finanțarea activelor circulante din resurse a căror scadență este de sub 1 an. În aceste condiții, fondul de rulment deține o poziție strategică, asigurând legătura dintre partea de sus și cea de jos a bilanțului, poziție care permite calcularea fondului de rulment prin două modalități:

- b) pe seama elementelor din etajul superior al bilanțului financiar, cu ajutorul relației:

$\text{Fond de rulment} = \text{Resurse stabile} - \text{Utilizări stabile}$
--

Această primă variantă de calcul pune în evidență echilibrul financiar pe termen lung, fondul de rulment având un caracter global și reprezentând partea din capitalurile permanente rămasă după finanțarea imobilizărilor, pe care unitatea patrimonială o folosește pentru finanțarea activelor circulante.

b) pe baza informațiilor oferite de partea de jos a bilanțului:

$$\text{Fond de rulment} = \text{Active circulante} - \text{Datorii pe termen scurt}$$

În acest caz, fondul de rulment are un caracter net și scoate în evidență afectarea și finalitatea fondului de rulment care este finanțat din activul circulant, el fiind identificat cu surplusul de active circulante nete nefinanțate din datoriile temporare, fapt ce indică excedentul de lichiditate potențială, ca o marjă de securitate privind solvabilitatea unității patrimoniale (Petrescu, 2004: 207).

În baza bilanțului contabil armonizat, determinarea fondului de rulment se poate face în două moduri, respectiv:

c) ca diferență:

$$\text{FRF} = (\text{Total Active} - \text{Datorii curente}) - \text{Active imobilizate}$$

d) direct:

$$\text{FRF} = \text{Active circulante, respectiv datorii curente nete}$$

Indiferent de modalitatea de calcul, un fond de rulment pozitiv a cărei valoare este semnificativă va constitui un semnal că echilibrul financiar este asigurat, în sensul că entitatea este capabilă să-și onoreze integral datoriile pe termen scurt prin realizarea parțială a activelor circulante, deși o astfel de afirmație nu trebuie absolutizată, dat fiind că prin obținerea unei viteze de rotație a activelor circulante superioară celei a datoriilor ciclice, se poate depăși inconvenientul unui echilibru mai puțin stabil.

Înregistrarea unui fond de rulment negativ indică faptul că activele circulante au o valoare inferioară față de cea a datoriilor pe termen scurt, ceea ce în condiții de lichidare a unității patrimoniale semnifică faptul că ea nu va putea să-și achite imediat toate datoriile către creditorii săi.

De asemenea, în interiorul resurselor stabile pot fi diferențiate și calculate ponderile pe care le dețin capitalurile proprii și respectiv capitalurile împrumutate, care în condițiile corelării cu nevoile permanente de finanțare conduc la determinarea fondului de rulment propriu (FRp) și a fondului de rulment străin (FRs), după cum urmează:

$$\text{Fondul de rulment propriu (FRp)} = \text{Capitaluri proprii} - \text{Active imobilizate nete}$$

și

$$\text{Fond de rulment străin (FRs)} = \text{FRF} - \text{FRp} \Rightarrow \text{FRs} = \text{Datorii pe termen lung și mediu}$$

Fondul de rulment propriu (FRp) evidențiază excedentul resurselor proprii față de utilizările permanente, adică măsura în care echilibrul financiar se asigură pe seama capitalurilor proprii, reflectând autonomia financiară a unității patrimoniale în privința finanțării activelor imobilizate.

La rândul lui, fondul de rulment străin (FRs) reflectă gradul de îndatorare pe termen lung al entității generat de apelarea la surse externe de finanțare, ca urmare a faptului că cuantumul capitalurilor proprii nu acoperă integral nevoile permanente.

În cazul primăriei municipiului „M” calculul fondului de rulment pe baza bilanțului contabil armonizat este prezentat în tabelul 2.

Tabelul 2

Nr. crt.	Indicatori (mii lei)	Exercițiul financiar		Abateri ($\pm\Delta$)	Indici (%)
		Precedent (N-1)	Curent (N)		
1	Capitaluri proprii	27.576.898	30.820.638	3.243.740	111,76
2	Datorii peste 1 an (termen lung)	400.000	200.000	-200.000	50,00
3	Provizioane pentru riscuri și cheltuieli	-	-	-	-
4	Capitaluri permanente (Cp)	27.976.898	31.020.638	3.043.740	110,88
5	Imobilizări necorporale	-	-	-	-
6	Imobilizări corporale	38.979.692	40.668.824	1.689.132	104,33
7	Imobilizări financiare	-	45.000	45.000	-
8	Active imobilizate-total (Ai)	38.979.692	40.713.824	1.734.132	104,45
9	Fond de rulment financiar (FRF)	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10
10	Fond de rulment propriu (FRp)	-11.402.794	-9.893.186	1.509.608	86,76
11	Fond de rulment străin (FRs)	400.000	200.000	-200.000	50,00
12	Active circulante-total	13.037.512	18.684.638	5.647.126	143,31
13	Cheltuieli în avans	400.000	200.000	-200.000	50,00
14	Datorii pe termen scurt (< 1 an, curente)	24.440.306	28.577.824	4.137.518	116,93
15	Venituri în avans	-	-	-	-
16	Fond de rulment financiar (FRF)	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10
17	Total active – Datorii curente (F)	27.976.898	31.020.638	3.043.740	110,88
18	Active imobilizate-total (Ai)	38.979.692	40.713.824	1.734.132	104,45
19	Fond de rulment financiar (F-Ai)	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10
20	Active circulante, respectiv datorii curente (E)	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10

Din analiza datelor prezentate în tabelul 2 se constată următoarele:

- fondul de rulment are o valoare negativă în ambele exerciții, dar cu tendință evolutivă favorabilă, ca urmare a creșterii cu 1.309.608 mii lei în anul curent față de cel precedent, ceea ce în mod normal semnifică totuși un semnal de alarmă pentru entitate; dacă avem în vedere specificul activității, o asemenea valoare a fondului de rulment nu este neapărat un aspect negativ, având în vedere că, în conformitate cu legislația privind finanțele publice locale, primăria nu va mai putea recurge la contractarea de datorii dacă depășește plafonul maxim de îndatorare și, în același timp, se va vedea obligată să remedieze situația prin înscrierea în bugetele exercițiilor următoare a resurselor corespunzătoare plății datoriilor scadente, sau va putea apela la împrumuturi din contul general al trezoreriei statului pentru acoperirea golurilor de casă;

- se observă, de asemenea, că fondul de rulment propriu deși negativ este în creștere, ceea ce reprezintă un aspect favorabil; în schimb, fondul de rulment împrumutat este pozitiv și în scădere, deși datoriile pe termen lung și mediu contractate de entitate au o valoare redusă, ceea ce semnifică faptul că entitatea și-a finanțat investițiile în active imobilizate pe seama resurselor proprii, precum și a datoriilor pe termen scurt.

3.4. Analiza necesarului de rulment

În optica bilanțului financiar, între nevoile temporare și resursele aferente trebuie să existe un echilibru care este reliefat prin intermediul necesarului de fond de rulment (NFR). Cunoscut și sub numele de necesar de finanțare, acesta apare ca urmare a decalajelor în timp între achiziții și vânzări, precum și între vânzări și încasări (Tabără, Horomnea, & Toma, 2001: 175), defazări ce impun existența unor nevoi financiare generate de executarea unor operațiuni repetitive care compun ciclul operațional curent, ce trebuie acoperite măcar parțial pe seama resurselor stabile.

Necesarul de fond de rulment (NFR) se determină în baza relației:

NFR	=	Nevoi temporare	-	Resurse temporare
		(exclusiv disponibilitățile)		(exclusiv creditele de trezorerie)

Necesarul de fond de rulment poate fi pozitiv sau negativ. Dacă necesarul de fond de rulment este pozitiv ($NFR > 0$), acesta semnifică un surplus de nevoi temporare față de resursele temporare ce pot fi mobilizate, fiind o situație normală dacă este consecința unor investiții care conduc la creșterea

necesarului de finanțare, altfel va arăta un decalaj nefavorabil între lichiditatea stocurilor și creanțelor și exigibilitatea datoriilor. Existența unei nevoi de finanțare negative ($NFR < 0$) va evidenția un surplus de resurse temporare în raport cu capitalurile circulante, necesitățile temporare fiind mai mici decât resursele temporare ce pot fi mobilizate, situație care poate fi apreciată ca favorabilă dacă este consecința accelerării rotației activelor circulante, a accelerării încasărilor și relaxării plăților (Petrescu, 2008: 201).

Calculul necesarului de fond de rulment în cazul entității analizate, pe baza bilanțului contabil armonizat, este redat în tabelul nr. 3.

Tabelul 3

Nr. crt.	Indicatori (mii lei)	Exercițiul financiar		Abateri ($\pm\Delta$)	Indici (%)
		Precedent (N-1)	Curent (N)		
1	Active circulante-total	13.037.512	18.684.638	5.647.126	143,31
2	Cheltuieli în avans	400.000	200.000	-200.000	50,00
3	Casa și conturi la bănci	1.104.613	789.537	-315.076	71,48
4	Nevoi temporare: Total I (1+2-3)	12.332.899	18.095.101	5.762.202	146,72
5	Datorii pe termen scurt (sub 1 an, curente)	24.440.306	28.577.824	4.137.518	116,93
6	Credite bancare de trezorerie	-	-	-	-
7	Venituri în avans	-	-	-	-
8	Resurse temporare: Total II (5+6+7)	24.440.306	28.577.824	4.137.518	116,93
9	Necesar de fond de rulment (NFR) (4-8)	-12.107.407	-10.482.723	1.624.684	86,58

Din analiza datelor cuprinse în tabelul 3 se desprind următoarele concluzii:

- necesarul de fond de rulment este unul negativ, dar în creștere, ceea ce semnifică un surplus de resurse temporare față de necesitățile de finanțare ale capitalurilor circulante. Deși se impune prudență în interpretarea indicatorului, în special datorită caracterului său instabil determinat în cazul entităților publice de mărimea veniturilor curente realizate, precum și de lipsa de conectare între venituri și cheltuieli, această situație poate fi apreciată ca favorabilă, ea fiind consecința accelerării vitezei de rotație a activelor circulante, cât și a angajării unor datorii cu scadență mai mare;

- nevoile temporare au scăzut ca urmare a creșterii activelor circulante și a reducerii cheltuielilor în avans și a disponibilităților, într-un ritm superior (46,72%) față de ritmul de creștere al datoriilor pe termen scurt și a veniturilor în avans (16,93%).

3.5. Analiza trezoreriei

Trezoreria netă (TN) constituie cea de-a doua componentă a fondului de rulment, fiind considerată partea din fondul de rulment care excede necesarul de fond de rulment.

Trezoreria netă este un efect al operațiunilor care afectează toate posturile de bilanț și poate fi determinată prin abordarea pe orizontală a bilanțului financiar, astfel:

a) a etajului superior:

$$\text{Trezoreria netă (TN)} = \text{Fond de rulment (FR)} - \text{Necesar de fond de rulment (NFR)}$$

b) a părții inferioare:

$$\text{Trezoreria netă (TN)} = \text{Disponibilități} - \text{Credite de trezorerie}$$

c) pe baza modelului de bilanț contabil armonizat:

$$\text{Trezoreria netă (TN)} = \text{Active circulante, respectiv datorii curente nete (E)} - \text{NFR}$$

În situația în care fondul de rulment este superior necesarului de fond de rulment, trezoreria este pozitivă, entitatea dispunând de lichidități. O trezorerie negativă se înregistrează atunci când fondul de rulment este inferior necesarului de fond de rulment și unitatea patrimonială apelează la credite pe termen scurt pentru finanțarea activității. În baza datelor din exemplul nostru, calculul trezoreriei nete este redat în tabelul 4.

Tabelul 4

Nr. crt.	Indicatori (mii lei)	Exercițiul financiar		Abateri (±Δ)	Indici (%)
		Precedent (N-1)	Curent (N)		
1	Fond de rulment financiar (FRF)	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10
2	Necesar de fond de rulment (NFR) (4-8)	-12.107.407	-10.482.723	1.624.684	86,58
3	Trezoreria netă (TN) (1-2) (a)	1.104.613	789.537	0	71,48
4	Disponibilități bănești	1.104.613	789.537	-315.076	71,48
5	Credite bancare de trezorerie	0	0	0	-
6	Trezoreria netă (TN) (4-5) (b)	1.104.613	789.537	-315.076	71,48
7	Active circulante, respectiv datorii curente (E)	-11.002.794	-9.693.186	1.309.608	88,10

8	Trezoreria netă (TN) (7-2) (c)	1.104.613	789.537	-315.076	71,48
---	---------------------------------------	------------------	----------------	-----------------	--------------

Din datele tabelului 4 rezultă următoarele aspecte:

- trezoreria este pozitivă și în scădere, ceea ce reflectă decalajul dintre ritmul superior de creștere a fondului de rulment comparativ cu ritmul de creștere a necesarului de fond de rulment;
- reducerea trezoreriei în exercițiul curent față de cel precedent este determinată de reducerea datoriilor curente nete;
- trezoreria netă se identifică cu disponibilitățile bănești (trezoreria activă), ca urmare a inexistenței creditelor bancare de trezorerie (trezoreria pasivă).

4. Analiza bilanțului pe baza ratelor

Între instrumentele analizei financiare mai des utilizate și cunoscute se regăsește și analiza prin intermediul ratelor. Acestea permit cercetătorului să identifice acele domenii (zone) care necesită o investigație mai profundă și care, la rândul lor, pot servi ca punct de plecare în realizarea de analize prin utilizarea unor tehnici mai avansate.

Din punctul de vedere al cercetătorului, compararea valorilor absolute nu este întotdeauna suficientă, semnificația unei valori nefiind aceeași pentru oricare entitate patrimonială, datorită în principal dependenței de mărimea unității și, din aceste considerente, se impune compararea acestor mărimi în valori relative, prin intermediul ratelor (coeficienților).

În general, o rată (un indice) este „un raport exprimat în procentaj între două valori ce caracterizează activitatea unei firme”².

Dezvoltarea de rate nu este un câmp închis, ci dimpotrivă, se pot obține atâtea rate câte dorește cercetătorul, cu condiția ca acesta să aibă în vedere ca fiecare dintre ele să aibă o semnificație anume.

Deși în analiza financiară pe baza metodei ratelor pot fi utilizate mai multe criterii pentru clasificarea coeficienților, mai frecventă este combinarea între criteriul naturii informațiilor utilizate și cel al caracteristicilor financiare puse în evidență de rate, rezultând următoarele categorii (Tabără, Horomnea, & Toma, 2001: 183):

- 1) rate de structură calculate pe baza activului și pe baza pasivului;
- 2) rate de sinteză determinate atât pe baza activului, cât și a pasivului bilanțier, precum și a informațiilor conținute în tabloul de finanțare;
- 3) rate de rotație stabilite pe baza bilanțului și a contului de rezultate;

² <https://dexonline.ro/definitie/ratio>.

4) rate de rentabilitate calculate pornind de la contul de rezultat.

De regulă, o rată izolată nu poate să prezinte un interes deosebit, chiar dacă mărimea ei este mai semnificativă decât o valoare absolută a bilanțului sau contului de rezultate și, din această cauză, realizarea unui diagnostic financiar pertinent impune utilizarea sistematică a ratelor ce caracterizează o unitate, în unul din următoarele contexte (Toma, 2001: 274):

- examinarea unui ansamblu de rate;
- evoluția în timp a unei serii de rate;
- compararea ratelor obținute cu obiectivele stabilite de conducerea unității;
- compararea cu ratele entităților reprezentative ale aceluiași sector de activitate;
- determinarea unui obiectiv de atins.

Având în vedere aceste aspecte, în lucrarea de față am dorit să ne referim la ratele mai des utilizate în domeniul analizei financiar-contabile, adaptându-le în același timp la caracteristicile și necesitățile entităților din administrația publică locală.

În acest sens, am avut ca punct de plecare deopotrivă lucrările de specialitate existente în literatura contabilă asupra elaborării de indicatori pentru acest tip de entități (care în cazul țării noastre sunt destul de puține), cât și pe cei propuși de organele de control extern.

Prin urmare, ne aflăm nu doar în fața formalizării unui set de indicatori cu aplicare universală, ci și a oferirii unor relații între indicatori, grupați în funcție de informația pe care o transmit, și care scot în evidență tocmai utilitatea informației conținută de situațiile financiare, necesitatea elaborării indicatorilor, precum și caracterul indispensabil al luării acestora în considerare în analiza condiției financiare a entităților publice locale.

Pe de altă parte, utilitatea principală a oricărui sistem de indicatori financiari constă în posibilitatea de a stabili comparații între entități, ca și între diferitele exerciții financiare pentru aceeași entitate. De asemenea, este importantă analizarea tendinței indicatorilor, care pot indica o îmbunătățire sau, dimpotrivă, o înrăutățire a situației financiare a entității în cauză.

4.1. Analiza ratelor de structură ale bilanțului

Ratele de structură ale bilanțului se obțin prin compararea unui post sau grup de posturi ale activului sau pasivului cu totalul bilanțier. Ca urmare a analizei pe verticală a bilanțului, ratele de structură sunt în măsură să reflecte structura financiară a unității patrimoniale, prin intermediul unor caracteristici cum ar fi (Petrescu, 2008: 212): capacitatea activelor de a se

transforma în lichidități, autonomia și independența financiară a entității, calitatea echilibrului financiar pe termen scurt etc.

4.1.1. Ratele de structură ale activului

Utilizarea ratelor de structură ale activului ca instrumente de analiză contabil-financiară are scopul de a caracteriza compoziția patrimoniului unității sub aspect economic, precum și de a evidenția aspecte ce țin de latura tehnico-economică și juridică care le determină. Deși pare o metodă simplistă (Tabără, Horomnea, & Toma, 2001: 183), ea oferă informații importante atunci când ratele sunt analizate în dinamică pe exerciții succesive (valoare de referință internă), sau prin prisma comparabilității cu entități care desfășoară activități similare (valoare de referință externă).

Ratele de structură ale activului cele mai semnificative din punctul de vedere a analizei contabil-financiare sunt următoarele:

1) **ponderea (greutatea specifică) a imobilizărilor: $P_{ai} (\%) = \frac{\text{Active imobilizate (Ai)}}{\text{Activ total (At)}} \times 100$** ; reflectă gradul de imobilizare a activității, iar

în mod indirect intensitatea capitalistică (prin ponderea imobilizărilor financiare) și gradul de implicare în activități financiare de plasare a capitalului excedentar (prin ponderea imobilizărilor financiare). Mărimea indicatorului va depinde de natura activității unității, precum și de gradul său de mecanizare și automatizare, care implică înlocuirea forței de muncă cu echipamente tehnice (mașini și instalații automate, calculatoare etc.).

2) **ponderea activului circulant: $P_{ac} (\%) = \frac{\text{Active circulante (Ac)}}{\text{Activ total (At)}} \times 100$** ;

rata reflectă partea activului circulant în activul total, mărimea ei fiind dependentă de sectorul de activitate al entității, variind în funcție de durata ciclului de producție (prin ponderea stocurilor), de durata termenelor de încasare a creanțelor (prin ponderea creanțelor) și de lichiditatea trezoreriei (prin ponderea disponibilităților în patrimoniu).

4.1.2. Ratele de structură ale pasivului

Indicatorii de structură ai pasivului evidențiază gradul de autonomie financiară, precum și gradul de îndatorare a entității patrimoniale, nivelul lor depinzând în mod semnificativ de apartenența sectorială, de constrângerile

legale și tehnico-economice legate de acesta, precum și de anumiți factori condiționanți conjuncturali.

$$1) \text{ ponderea capitalurilor permanente: } P_{cp} (\%) = \frac{\text{Capitaluri permanente (Cp)}}{\text{Active imobilizate nete (Ai)}} \times 100;$$

relievează autonomia financiară exprimată prin mai multe fațete, respectiv: autonomia globală (prin ponderea capitalurilor proprii în totalul pasivului), autonomia la termen (prin greutatea specifică a datoriilor pe termen lung în totalul capitalurilor permanente);

$$2) \text{ ponderea datoriilor pe termen scurt: } P_{dts} (\%) = \frac{\text{Datorii pe termen scurt (Dts)}}{\text{Pasiv total (Pt)}} \times 100;$$

rata reflectă aspecte complementare ponderii datoriilor pe termen lung în totalul capitalurilor permanente, fiind necesară corelarea acestora cu trezoreria entității.

4.1.3. Ratele de sinteză ale bilanțului

Pe lângă ratele de structură ale activului și pasivului bilanțier, analiza contabil-financiară vizează și corelațiile dintre posturile celor două părți ale acestuia, calculele efectuate în acest scop purtând numele de rate de sinteză sau coeficienți ai echilibrului financiar. Întrucât în determinarea coeficienților se face o demarcare netă între resursele stabile și utilizările stabile, pe de o parte, și activele circulante și datoriile pe termen scurt, pe de altă parte, în vederea cercetării modului în care structura pasivului este adecvată structurii activului, ratele de sinteză analizate se împart în două categorii (Toma, 2001: 280): rate calculate pentru partea de sus a bilanțului financiar, respectiv rate calculate pentru partea de jos a bilanțului financiar.

Reflectarea corelațiilor existente și a condițiilor de ajustare între utilizările și resursele care se găsesc în partea de sus a bilanțului financiar se efectuează în principal prin intermediul următoarelor rate de sinteză:

$$1. \text{ Rata finanțării stabile a imobilizărilor: } R_{fsi} = \frac{\text{Capitaluri permanente (Cp)}}{\text{Active imobilizate nete (Ai)}};$$

coeficientul evidențiază măsura în care capitalurile permanente contribuie la finanțarea activelor imobilizate ale unității, fiind de dorit ca din calculul său să rezulte o valoare supraunitară care să ateste stabilitatea resurselor pe termen lung afectate finanțării activelor durabile; având în vedere că în

componența resurselor stabile intră atât capitalurile proprii, cât și datoriile pe termen lung, se pot calcula în mod corespunzător:

- **rata finanțării din resurse proprii** (gradul de autonomie financiară al entității); reflectă proporția în care este asigurată finanțarea activelor imobilizate pe seama fondurilor proprii. O valoare supraunitară va indica faptul că entitatea își acoperă integral valoarea activelor durabile din resursele proprii, excedentul urmând a finanța o parte din activele circulante. Se

calculează după formula:
$$R_{frp} = \frac{\text{Capitaluri proprii (Cpr)}}{\text{Active imobilizate nete (Ai)}}.$$

- **rata finanțării din resurse străine** (gradul de dependență financiară); evidențiază proporția în care este asigurată finanțarea activelor imobilizate pe seama resurselor străine, indicând gradul de insecuritate financiară a unității. Se poate determina ca diferență între rata finanțării stabile a imobilizărilor și gradul de autonomie financiară al entității, sau pe bază relației:

$$R_{frs} = \frac{\text{Datorii pe termen lung și mediu (Dt_{lm})}}{\text{Active imobilizate nete (Ai)}}.$$

Ratele de sinteză calculate pe baza etajului de jos al bilanțului pun în evidență echilibrul financiar pe termen scurt, având în vedere că elementele pot fi transformate relativ ușor în lichidități, respectiv devin scadente într-o perioadă de timp mai mică de un an. În acest caz, rate mai importante ce se pot calcula sunt următoarele:

2. **Rata lichidității generale (sau coeficientul fondului de rulment);** exprimă gradul de lichiditate potențială, prin luarea în calcul a tuturor elementelor care concură la definirea echilibrului financiar pe termen scurt, altfel spus, raportul dintre toate lichiditățile potențiale și ansamblul exigibilităților potențiale cu termen de decontare sub un an.

Se determină după relația:
$$R_{lg} = \frac{\text{Active circulante (Ac)}}{\text{Datorii pe termen scurt (Dts)}}.$$

Este de preferat obținerea unei valori supraunitare a coeficientului, care ar semnifica faptul că entitatea își asigură în cea mai mare parte finanțarea activelor circulante pe seama resurselor stabile.

3. **Rata lichidității relative;** reflectă capacitatea unității de rambursare a datoriilor pe termen scurt, fiind calculată în baza elementelor ușor transformabile în bani din structura activului circulant, din care s-a eliminat valoarea elementelor stocabile. Se determină după relația:

$$R_{lr} = \frac{\text{Active circulante (Ac) - Stocuri (S)}}{\text{Datorii pe termen scurt (Dts)}}.$$

4. **Rata lichidității imediate**; exprimă aptitudinea de acoperire a datoriilor exigibile în viitorul apropiat pe seama lichidităților care figurează deja în patrimoniul entității. Se calculează astfel:

$$Rlg = \frac{\text{Disponibilități(D)}}{\text{Datorii pe termen scurt (Dts)}}.$$

Valoarea coeficientului trebuie interpretată cu prudență, având în vedere fluctuațiile frecvente ale disponibilităților în cursul perioadei, generate de ritmicitatea și decalajele dintre încasări și plăți, fapt ce impune urmărirea nivelului la perioade mai reduse de timp, decadale sau lunare, inclusiv prin analizarea evoluției unui grafic al lichidității imediate.

Menținerea unui nivel relativ scăzut al indicatorului poate semnifica dificultăți în încasarea creanțelor, dar și o politică strictă de trezorerie, printr-o planificare eficientă a încasărilor și plăților. Ratele de sinteză calculate pe baza bilanțului în cazul primăriei municipiului „M” sunt prezentate în tabelul 5.

Tabelul 5

Nr. crt.	Rate de sinteză	Exercițiul financiar		Abateri ($\pm\Delta$)	Indici (%)
		Precedent (N-1)	Curent (N)		
1.	Rata finanțării stabile a imobilizărilor (Rfsi)	0,72	0,76	0,04	106,16
2.	Rata finanțării din resurse proprii (Rfrp)	0,71	0,76	0,05	107,00
3.	Rata finanțării din resurse străine (Rfrs)	0,01	0,00	-0,01	47,87
4.	Rata lichidității generale (Rlg)	0,53	0,65	0,12	122,57
5.	Rata lichidității relative (Rlr)	0,42	0,54	0,12	128,26
6.	Rata lichidității imediate (Rli)	0,05	0,03	-0,02	61,13

Din analiza ratelor de sinteză redate în tabelul 5 se desprind următoarele concluzii:

- valorile subunitare ale ratei de finanțare stabilă a imobilizărilor indică un fond de rulment negativ, adică instituția publică nu-și asigură integral finanțarea imobilizărilor pe seama capitalurilor permanente, însă tendința de creștere semnifică un aspect pozitiv;

- valorile subunitare ale ratei de finanțare a imobilizărilor din resurse proprii indică existența unui fond de rulment propriu negativ, foarte apropiat de nivelul fondului de rulment financiar, ceea ce semnifică faptul că finanțarea imobilizărilor din capitalurile permanente este asigurată aproape în întregime din resursele proprii, iar tendința de creștere a gradului de

autonomie reprezintă un aspect favorabil, în condițiile în care s-a înregistrat și o creștere semnificativă a valorii imobilizărilor nete;

- în schimb, valorile ratei de finanțare a imobilizărilor din resurse străine sunt neglijabile, ceea ce semnifică faptul că dependența financiară a entității este foarte mică și, în plus, cu tendință de reducere, ceea ce semnifică un fond de rulment străin pozitiv;

- mărimile subunitare, dar în creștere însemnată ale ratelor de lichiditate generală și de lichiditate relativă semnaleză o creștere a gradului de participare la rambursarea datoriilor a elementelor lichide ale patrimoniului, care este un aspect pozitiv;

- deși mai puțin semnificativ, analizat în corelație cu celelalte rate ale lichidității, reducerea coeficientului lichidității imediate poate fi interpretată ca un aspect negativ.

References

- Bostan, I. (2010). *Auditul public extern*. București, România: Universul Juridic.
- Istrate, C. (2016). *Contabilitate și raportări financiare individuale și consolidate*. Iași, România: Editura Polirom.
- Pânte, I. P. (1998). *Managementul contabilității (ediția a-II-a)*. Deva, România: Editura Intelcredo.
- Petrescu, S. (2004). *Diagnostic economic-financiar. Metodologie. Studii de caz*. Iași, România: Sedcom Libris.
- Petrescu, S. (2008). *Analiză și diagnostic financiar-contabil. Ghid teoretico-aplicativ*. București, România: CECCAR.
- Tabără, N., Horomnea, E., & Toma, C. (2001). *Conturile anuale în procesul decizional*. Iași, România: TipoMoldova.
- Toma, C. (2001). *Conturile anuale și imaginea fidelă în contabilitatea românească*. Iași, România: Editura Junimea.